

УДК 330.341.1(477)

Н.А. Сокол, ст. викл.

Н.А. Чвала, ст. викл.

РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ – ШЛЯХ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Визначено необхідність упровадження інноваційної моделі та методів господарювання в національну економічну систему України відповідно до сучасних тенденцій розвитку світової економіки. Розглянуто характерні риси та складові інноваційної економіки. Охарактеризовано стан та перспективи інноваційного розвитку економіки України.

Определена необходимость внедрения инновационной модели развития и методов хозяйствования в национальную экономическую систему Украины в соответствии с современными тенденциями развития мировой экономики. Рассмотрены характерные черты и составляющие инновационной экономики. Охарактеризованы состояние и перспективы инновационного развития экономики Украины.

Necessity of introduction of the innovative model of development and managing methods to the national economic system of Ukraine according to the modern tendencies of development of the world economy is defined. Characteristic features and components of the innovated economy are considered. The condition and prospects of innovative development of economy of Ukraine.

Постановка проблем у загальному вигляді. У сучасних умовах економічний розвиток неможливо уявити без розвитку інноваційного, особливо враховуючи негативний вплив на економіку країни світової економічної кризи. Становлення країни, як високотехнологічної конкурентоспроможної держави неможливе без упровадження новітніх конкурентоспроможних технологій.

На сьогодні в Україні рівень інноваційної активності, упровадження інновацій та відтворення ринкового сегмента виробництва інноваційної продукції залишаються недостатніми для забезпечення інноваційного прориву національної економіки.

У таких умовах стрижнем сучасної української моделі конкурентоспроможності економіки має стати реалізація інноваційної моделі структурної перебудови економіки, а в подальшому – реалізації стратегії економіки знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання активізації інноваційної діяльності та формування інноваційних систем на різних рівнях господарювання широко обговорюються та

досліджуються зарубіжними (Портер, Ландвелл, Солвелл, Ліндквіст, Кетелс) і вітчизняними (Жаліло Я.А., Петрина М., Базилук Я.Б., Гриньов Б.В., Федулова Л.І.) вченими. Проте, при цьому багато аспектів цієї проблеми потребують додаткової уваги та проведення більш глибоких досліджень, особливо в сфері розробки та впровадження інноваційної моделі розвитку національної економіки.

Мета та завдання статті. Метою статті є визначення необхідності реалізації та перспектив упровадження інноваційної моделі розвитку економіки України. У зв'язку з цим розглянуто: характерні риси та складові інноваційної економіки, реалізація яких необхідна для її формування; зарубіжний досвід, стан та перспективи інноваційного розвитку економіки України.

Виклад основного матеріалу досліджень. Удосконалення економічної системи України на інноваційній основі, вироблення сценаріїв сталого розвитку економіки і промисловості на основі широкого використання інвестицій та інновацій має відбуватися з використанням кращого зарубіжного досвіду адекватного сучасним викликам і проблемам розвитку вітчизняного політичного, економічного процесів з урахуванням необхідності вирішення коротко-, середньо- та довгострокових завдань національного рівня.

Інноваційний розвиток економіки притаманний всім розвиненим країнам світу, який є одночасно і чинником, і результатом економічного піднесення країн. Інноваційна економіка це економіка суспільства, заснована на знаннях, на позитивному ставленні до нових ідей, систем і технологій, на готовності їх практично реалізовуватися в різних сферах діяльності.

Характерними рисами інноваційної економіки є:

- структура інновацій майже на 60% складається з інновацій, що мають значення прориву або належать до великих технологічних досягнень;
- стабільне зростання частки наукоємного сектора виробництва, зокрема, в доданій вартості та зайнятості;
- розширення кластерів високотехнологічних виробництв;
- чітко визначена спрямованість відтворювального процесу на досягненні високотехнологічної конкурентоспроможності країни за рахунок наукових знань, технологій та інформацій;
- наявність соціально-економічної інфраструктури, якої є завдання зростання технологічної конкурентоспроможності до рівня найрозвиненіших країн світу;
- наявність технологічного і виробничого потенціалу;

– значно вищі порівняно з традиційною економікою показники економічної ефективності виробництва більш ніж на половину досягнуті за рахунок інноваційних чинників [6].

Практика більшості країн, що проголосили здійснення високотехнологічного прориву і формування інноваційної економіки, вказує на необхідність реалізації таких складових, як:

– активну та всебічну підтримку державою, спеціальними та регіональними органами влади новостворених інноваційно-орієнтованих структур та їх потенційних утворювачів;

– розробку альтернативи відтоку висококваліфікованих фахівців з країни оскільки високий рівень "відтоку мізків" знеможливає побудову високотехнологічної економіки;

– створення ринкових механізмів, що роблять розвиток науки і впровадження її досягнень економічно вигідними, оскільки інноваційні тенденції не можуть бути сформовані лише централізованими рішеннями;

– заохочення прямого співробітництва із закордонними науково-дослідними установами;

– залучення іноземних інвестицій для стимулювання розвитку сфери венчурного фінансування інновацій. Формула "високий ризик – високі технології – високий рівень життя" стала гаслом для всіх країн з розвинутою економікою. Бурхливе зростання нових напрямів виробництва, таких як виробництво персональних комп'ютерів, виявилось можливим переважно за участі венчурних інвестицій;

– сприяння активному розвитку і функціонуванню малого інноваційного підприємництва, що є мобільнішим, більшим чином спроможним до оперативної розробки й впровадження нововведень у виробництво;

– створення умов сполучення елементів інноваційної інфраструктури великих наукових і освітянських центрів;

– сприяння залученню внутрішніх та іноземних інвестицій до науково-технічної сфери шляхом створення сприятливого податкового клімату.

Розвиток наукових досліджень забезпечує потенціал майбутніх наукових відкриттів і нових технологічних можливостей та конкурентних переваг. Компанія, яка виконує наукові дослідження, може бути однією з перших у реалізації нових технологічних можливостей. Тому, сьогодні великі корпорації формують каркас національних інноваційних систем розвинених країн світу, забезпечуючи розробку виробництва і ринкове опанування в

національному і глобальному масштабі усіх напрямів науково-технологічного прогресу.

Досвід країн, що домінують, на ринку високих технологій, дає підстави визначити як одну з закономірностей їх технологічного лідерства – корпоративні дослідження і розробки. Розвиток наукових досліджень у компаніях створює, зокрема, потенціал наукових відкриттів і нових технічних можливостей. Компанія, що проводить наукові дослідження, може реалізувати ці нові можливості однією з перших. Потужний науково-дослідний підрозділ компанії спроможний забезпечити випереджальне перетворення результатів наукових досліджень чи винаходів у нововведення й у такий спосіб створити основи довгострокової конкурентоспроможності. Такий підрозділ повинен проводити як довгострокові прикладні, так і фундаментальні дослідження або мати тісні контакти з носіями фундаментального знання.

Основна частина фундаментальної науки, як і раніше, базується в університетах, але корпоративні дослідницькі центри найчастіше виступають відповідно до них як рівні партнери. Переважна частина ресурсів на проведення наукових досліджень концентрується у невеликій кількості компаній. Саме вони здатні реалізувати масштабні дорогі проекти, фінансувати розробку відразу декількох альтернативних нововведень, поєднувати вчених і фахівців різних наукових дисциплін для багатоцільових проектів. Проте, це не перешкоджає розростанню і зміцненню позицій у сфері НДДКР середнього і малого бізнесу, котрий має певні переваги – швидше реагує на зміну попиту, вільний від накопичених стереотипів наукового пошуку, більше схильний до ризику, з яким завжди пов'язані розробка й освоєння нових технологій. І великий, і дрібний бізнес на початкових (доринкових) етапах розробок і впровадження нових інноваційних ідей найчастіше вдається до допомоги венчурних фірм, що спеціалізуються на ризиковому фінансуванні проектів зі спеціально створених фондів.

Сучасний стан розвитку економіки України засвідчує вичерпність можливостей екстенсивного економічного розвитку та необхідність переходу до нових інструментів його прискорення, адекватних стану розвитку світової економіки. Сьогодні позаінноваційним шляхом Україна не може реалізувати жодної перспективної програми соціального та економічного розвитку. Становлення інноваційної моделі розвитку має супроводжуватися органічним поєднанням політичних, гуманітарних, суспільно-психологічних, інституційних передумов; новими організаційно-

економічними, правовими, інституційними рішеннями та узгодженнями у сфері освіти, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності [4].

Інновації виявляють подвійний вплив на динаміку економічного зростання: з одного боку, відкривають нові можливості для розширення економіки, а з іншого – роблять неможливим продовження цього розширення в традиційних напрямках.

Інноваційний тип розвитку характеризується перенесенням акценту з науково-технічних рішень на використання принципово нових прогресивних технологій, переходом до випуску високотехнологічної продукції, прогресивними організаційними та управлінськими рішеннями в інноваційній діяльності, що стосується як мікро-, так і макроекономічних процесів розвитку ресурсозбереження, інтелектуалізації всієї виробничої діяльності.

Світова економіка початку XXI століття характеризується кардинальними змінами у визначенні напрямів економічного прогресу. Основні акценти переміщуються на завдання прискореного інноваційного розвитку, переходу до економіки, що базується на знаннях. Її основа – це інтелектуальні ресурси, інтелектуальний капітал, наука, процеси трансферу результатів творчої діяльності у виробництво матеріальних та духовних благ.

Інтелектуальний потенціал України й дотепер залишається досить потужним (за даними ЮНЕСКО, за інтелектом нації Україна посідає 23-є місце, в той час як Фінляндія – 1-е, США – 13-е, Росія – 27-е), незважаючи на те, що за останні роки її науково-технічний потенціал скоротився у 2,5...3 рази.

У рейтингу Всесвітнього економічного форуму у 2008-2009 роках Україна серед 134 країн посіла у сфері розвитку початкової освіти 37 місце, у сфері розвитку вищої освіти – 45 місце, у сфері формування чинників інноваційного розвитку – 52 місце, за оснащеністю сучасними технологіями – 65 місце, у сфері захисту прав інтелектуальної власності – 114 місце [1].

В Україні, яка має високі показники розвитку сфер, що є первинними джерелами інноваційного розвитку, інноваційний потенціал використовується, порівнянно з іноземними країнами, менш ефективно. Це створює загрозу перетворення України у країну, яка експортує сировинні ресурси як для промислового так і інтелектуального виробництва.

Визначальним критерієм оцінки ефективності інноваційно-трансформаційних змін в економіці країни є зростання наукоємкості ВВП або зростання масштабів фінансування наукових досліджень і

розробок у ВВП. Високорозвинені країни прагнуть забезпечити наукоємність на рівні 3% від ВВП. В Україні, з 1995 року цей показник тримається на рівні 1,2...1,3%, що навіть нижче від законодавчо встановленого рівня (1,7%) і від рівня 1990 року (3,11% від ВВП).

Наукоємність промислового виробництва України складає близько 0,3%, що на порядок менше світового рівня. За випуском продукції 3-й технологічний уклад в Україні сьогодні складає майже 58%, 4-й – 38%, і лише 4% – 5-й технологічний уклад. У ситуації послаблення інвестиційної активності і відсутності результативної промислової політики, заходи щодо реструктуризації економіки не призвели до модернізації виробництва на основі передових технологій, що забезпечують конкурентоспроможність усіх компонентів продукції за всім технологічним ланцюжком її випуску [5].

Висновки. Трансформація моделі економічного зростання України до інноваційного типу розвитку та зміна характеру цього розвитку дозволить завершити структурну перебудову національної економіки та прискорити темпи економічного зростання; досягти високого рівня конкурентоспроможності національної економіки, збільшити частку експорту високотехнологічної продукції в його загальній структурі; забезпечити наукову підтримку необхідних темпів імпортозаміщення, розумне використання усіх необхідних ресурсів – матеріальних (у тому числі – фінансових), природних, людських. З огляду на це, розробка і впровадження інноваційної моделі управління національною економікою має стати стратегічним завданням державної інноваційної політики в Україні.

У площині найближчої перспективи для України є неминучим процес активного (генеруючого) типу інноваційного розвитку, що базується на продукуванні та залученні, реалізації на світових ринках власних інноваційних розробок імітаційного типу, що полягає у засвоєнні та адаптації іноземних нововведень, їх поступової інтеграції у власну інноваційну систему.

Стратегія інноваційного розвитку економіки України повинна бути орієнтована на освоєння базових інновацій, які дадуть змогу перейти до нових технологічних структур виробництва та забезпечити конкурентоспроможність підприємств на ринку. Під впливом ринку базові продуктові інновації стануть імпульсом для зміни усієї технологічної основи виробництва. На разі, пріоритет повинен бути наданий не розвитку країни на основі виробництва та інвестицій, а розвитку на основі активізації інноваційної діяльності у базових наукоємних галузях народного господарства, які є рушійними силами

розвитку економіки. Фактори виробництва та інвестицій мають стати засобами науково обґрунтованої інноваційної діяльності, а не її метою.

Список літератури

1. Всесвітній економічний форум: рейтинг глобальної конкурентоспроможності 2009-2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://qtmarket.ru/news/state/2009/09/08/2166>>.

2. Гриньов, Б. В. Проблеми формування інноваційної системи в Україні [Текст] / Б. В. Гриньов, П. Т. Бубенко, В. А. Гусев // Економіка і прогнозування. – 2004. – №3. – С. 127–129.

3. Онікієнко, В. В. Інноваційна парадигма соціально-економічного розвитку України [Текст] : монографія / В. В. Онікієнко, Л. М. Ємельяненко, І. В. Терон ; НАН України. РВПС України. – К. : [РВПС НАН України], 2006. – 480 с.

4. Петрина, М. Базові умови створення інноваційної моделі створення розвитку економіки України [Текст] / М. Петрина // Економіка України. – 2006. – №8. – С. 35–40.

5. Проблеми та пріоритети формування інноваційної моделі розвитку економіки України [Текст] / Я. А. Жаліло [та ін.]. – К. : Либідь, 2006. – 350 с.

6. Федулова, Л. І. Інноваційна економіка [Текст] : підручник / Л. І. Федулова. – К. : Либідь, 2006. – 480 с.

Отримано 1.10.2010. ХДУХТ, Харків.

© Н.А. Сокол, Н.А. Чвала, 2010.

УДК 336.225.69

В.В. Смирнов, канд. іст. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

А.О. Суслевець, здобувач (*Національний університет державної податкової служби України, Ірпінь*)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ В ДЕРЖАВНИХ ПОДАТКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЯХ В УКРАЇНІ

Розглянуто основні проблеми податкового законодавства України. Обґрунтовано можливість подальшого удосконалення адміністративно-правового регулювання публічної служби в державних податкових адміністраціях в Україні.

Рассмотрены основные проблемы налогового законодательства Украины. Обосновывается возможность дальнейшего усовершенствования административно-правового регулирования публичной службы в государственных налоговых администрациях в Украине.